

Fimmtudaginn 4. júní 1998.

Nr. 317/1997.

Elfa Þöll Grétarsdóttir

(Steingrímur Þormóðsson hdl.)

gegn

Vátryggingafélagi Íslands hf.

(Hákon Árnason hrl.)

Stjórnarskrá. Bifreiðar. Líkamstjón. Örorka. Skaðabótalög. Sér-
atkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Pétur Kr. Hafstein, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson og Hjörtur Torfason.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 25. júlí 1997. Hún krefst þess aðallega, að stefndi verði dæmdur til að greiða 2.947.025 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. október 1994 til greiðsludags. Fyrsta varakrafa áfrýjanda er sú, að stefndi verði dæmdur til að greiða 1.654.628 krónur með vöxtum samkvæmt 16. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 frá 1. október 1994 til dómsuppsögudags, en með dráttarvöxtum frá þeim degi til greiðsludags. Önnur varakrafa er á þá lund, að stefndi verði dæmdur til að greiða 707.660 krónur með sama vaxtafæti og í fyrri varakröfu. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og málið væri eigi gjafsóknarmál, en áfrýjandi hefur fengið gjafsókn á báðum dómstigum.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

I.

Málsatvikum er lýst í héraðsdómi. Ekki er deilt um fébótaábyrgð stefnda á grundvelli 92. gr. umferðarlaga nr. 50/1987 vegna þess slyss, er áfrýjandi varð fyrir á Svínvetningabraut í Húnavatnssýslu 1. október 1994. Eigandi bifreiðarinnar var sýknaður í héraðsdómi á grundvelli 2. mgr. 16. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, og beinist áfrýjun málsins ekki að honum. Stefndi greiddi áfrýjanda bætur 21. maí 1996 vegna þjáninga og varanlegs miska, sbr. 3. og 4. gr. skaðabótalaga. Var tekið við greiðslu af hálfu áfrýjanda með

fyrirvara um rétt til bóta vegna varanlegrar örorku. Í málinu er deilt um þennan rétt og kröfu áfrýjanda til bóta fyrir „annað fjártjón“ samkvæmt 1. mgr. 1. gr. skaðabótalaga.

Júlíus Valsson læknir mat örorku áfrýjanda 20. mars 1996. Í niðurstöðu hans kemur meðal annars fram það mat, að varanleg örorka áfrýjanda, sem var 19 ára á slysdegi, sé 10%, og vísaði læknirinn þá til 5. gr. skaðabótalaga. Í bótauppgjöri stefnda er bótakröfu áfrýjanda vegna varanlegrar örorku hafnað með svofelldum rökstuðningi: „Elfa Pöll stundaði skólanám, er slysið bar að höndum. Ræðst bótaréttur hennar fyrir fjárhagslega örorku af 8. gr. skaðabótalaga, en þar sem örorka er mæld undir 15%, greiðast engar bætur fyrir þann lið.“

II.

Í tveimur dómum Hæstaréttar 22. maí 1998 í málum nr. 311 og 312/1997 er því hafnað, að litið verði fram hjá ákvæðum skaðabótalaga við ákvörðun bóta vegna varanlegrar örorku og bætur ákveðnar samkvæmt þeim venjum um ákvörðun tjóns, sem tíðkuðust fyrir gildistöku laganna 1. júlí 1993. Með hliðsjón af þeim dómum koma þau sjónarmið áfrýjanda, er að þessu lúta, ekki til frekari skoðunar í málinu.

III.

Áfrýjandi reisir kröfu sína um bætur vegna varanlegrar örorku jafnframt á því, að ekki fái staðist gagnvart ákvæðum stjórnarskrárinnar um vernd eignarréttinda og jafnræði að ákvarða tilteknum hópi tjónþola bætur samkvæmt 8. gr. skaðabótalaga á þeim forsendum, að hann hafi ekki notið atvinnutekna fyrir slys í sama mæli og gert sé ráð fyrir við bótaútreikning samkvæmt 5. – 7. gr. laganna.

Í 1. mgr. 8. gr. skaðabótalaga segir, að bætur til barna og tjónþola, sem að verulegu leyti nýta vinnugetu sína þannig, að þeir hafa engar eða takmarkaðar vinnutekjur, skuli ákvarða á grundvelli miskastigs samkvæmt 4. gr. laganna. Bætur skulu þá ákveðnar sem hundraðshluti af bótum fyrir varanlegan miska eftir reglum 1. – 4. málslíðar mgr. 4. gr. Af greinargerð með frumvarpi til skaðabótalaga verður ráðið, að þessari grein verði beitt um útreikning bóta, þegar ekki er unnt að nota árslaun til þess að ákveða bætur samkvæmt 6. og 7. gr. laganna, þar sem tekjuöflun tjónþola hefur verið mjög takmörkuð.

Þá kemur og fram, að einkum hafi hér verið höfð í huga börn, ungt námsfólk og þeir, sem vinna heimilisstörf.

Líta verður svo á, að í 5. – 7. gr. skaðabótalaga komi fram aðalreglur um ákvörðun bóta vegna skerðingar á varanlegri örorku. Í 8. gr. laganna er fólgið undantekningarákvæði, sem aðeins verður beitt, þegar ekki er um að ræða raunhæfar forsendur með tilliti til reynslu til að ákvarða líklegt tekjutap. Mismunandi niðurstaða, er leiða kann af ólíkum reiknireglum þessara ákvæða, getur verið tjónpolum úr báðum hópum til hagsbóta, og verður það ekki fyrir fram fullyrt, að á tjónpola í öðrum hópnum halli, ef til bótaákvörðunar kemur. Þá skiptir og máli, að tjónpolar í hvorum hópi um sig sæta sams konar aðferðum við ákvörðun bóta, eftir því sem aðstæður eru til. Þegar til alls er litið, verður að fallast á, að 1. mgr. 8. gr. skaðabótalaga sé reist á skýrum málefnalegum forsendum. Verður hún ekki talin andstað þeim megintilgangi laganna, að tjónpóli fái almennt, auk hæfilegra miskabóta, fullar bætur fyrir raunverulegt fjártjón sitt. Hún gengur þannig ekki í berhöggi við stjórnarskrárvarin réttindi áfrýjanda.

IV.

Þá heldur áfrýjandi því einnig fram, að 1. málslíður 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga brjóti í bága við jafnræðisreglu og eignarréttarvernd stjórnarskrárinnar. Með því ákvæði var í upphafi kveðið svo á, að engar örorkubætur skyldi greiða, þegar miskastig væri minna en 15%. Þetta lágmark var fært niður í 10% með lögum nr. 42/1996.

Þegar frumvarp til skaðabótalaga var fyrst lagt fyrir Alþingi á 115. löggjafarþingi, var gert ráð fyrir því í 5. gr., að örorkubætur skyldi ekki greiða, ef varanleg skerðing á getu tjónpola til að afla vinnutekna væri minni en 15%. Þetta ákvæði var felld niður, þegar frumvarpið var lagt fyrir 116. löggjafarþing, og er það ekki að finna í 5. gr. skaðabótalaga. Í greinargerð með síðara frumvarpinu sagði, að ákvæðið væri tekið óbreytt úr dönsku skaðabótalögunum, sem væru fyrirmynd frumvarpsins. Í greinargerð með þeim segði, að tilgangur ákvæðisins væri eingöngu sá að koma í veg fyrir, að fjalla þyrfti um tilvik, sem að jafnaði væru smávægileg og þar sem erfitt væri að færa sönnur á, að tjón hefði orðið. Þá sagði, að í Danmörku hefði þetta ákvæði verið skilið og framkvæmt þannig, að örorka tjónpola

væri metin að minnsta kosti 15%, þótt tekjutjónið næði ekki því marki, ef leitt væri í ljós, að tjónþoli hefði í raun beðið varanlegt tekjutjón. Neðri mörk bætans vegna varanlegrar örorku samkvæmt fyrri gerð frumvarpsins hefðu því ekki verið eins ósveigjanleg og ætla hefði mátt af orðalagi ákvæðisins. Hins vegar hefði nú verið talið rétt að fella neðri mörkin niður í samræmi við ábendingar, sem fram hefðu komið í nokkrum umsögnum um frumvarpið. Engin breyting var hins vegar gerð á neðri mörkum þess ákvæðis, sem nú er að finna í 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga.

Þeir tjónþolar, sem 8. gr. skaðabótalaga tekur einkum til, hafa engar eða takmarkaðar vinnutekjur haft á liðinni tíð. Það jafngildir ekki því, að þeir muni ekki verða fyrir tekjutjóni síðar meir af völdum varanlegrar örorku, þótt miskastig þeirra sé metið minna en 10 eða 15%. Það er einkenni mála, er falla undir 8. gr. laganna, að erfitt getur reynst að áætla tjón með hliðsjón af einstaklingsbundnum atriðum. Dómstólar hafa fram til þessa reynt að meta líklegt framtíðartjón þeirra tjónþola, sem verið hafa í sambærilegri stöðu.

Sú tilhögun, að engar örorkubætur verði greiddar upp að ákveðnu lágmarki miskastigs, mun einkum vera rökstudd þannig, að minni háttar örorka leiði að jafnaði ekki til raunverulegs fjártjóns eða skerðingar á aflahæfi. Að því er þó að hyggja, að í aflahæfi manna eru fólgin eignarréttindi, sem njóta verndar eignarréttarákvæðis stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, áður 67. gr., en nú 72. gr., sbr. 10. gr. stjórnskipunarlaga nr. 97/1995. Lögjafinn hefur engu að síður heimild til að setja reglur um það, hvernig ákvarða skuli bætur, þegar aflahæfi manna er skert, enda sé það markmið slíkra reglna, að fullar bætur komi fyrir. Við setningu þeirra verður að gæta lögmæltra skilyrða, er meðal annars lúta að jafnræði borgaranna, sbr. núgildandi 65. gr. stjórnarskrárinnar og þær ólögfestu meginreglur á þessu sviði, sem áður giltu.

Staða tjónþola með miskastig vegna varanlegrar örorku undir tilteknu lágmarki er augljóslega mismunandi eftir því, hvort þeir falla undir 5. – 7. gr. skaðabótalaga eða 8. gr. þeirra. Áður er á það fallist, að aðgreining tjónþola í tvo hópa eftir því, hvort við tekjur á liðinni tíð er að styðjast eða ekki, sé reist á málefnalegum grunni. Þá er og ljóst, að bótaákvörðunum vegna fyrrnefnda hópsins er ætlað að styðjast við fjárhagslegt örorkumat, en hins síðarnefnda við

læknisfræðilegt mat. Þessar mismunandi forsendur mega hins vegar ekki leiða til þeirrar niðurstöðu, að annar hópurinn undir tilteknu örorkustigi fái líklegt tjón sitt bætt, en hinn eigi þess engan kost. Slík mismunun fer í bága við 65. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. 72. gr., og verður ekki réttlætt með því, að um smávægileg tjón sé að ræða, sem erfitt sé að færa sönnur að.

V.

Samkvæmt framansögðu verður 1. málslíð 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga ekki beitt um tjón áfrýjanda. Í áðurnefndu örorkumati Júlíusar Valssonar læknis kemur fram, að áfrýjandi muni að líkindum hafa allmikil óþægindi síðar meir, sem rekja megi til umferðarslyssins 1. október 1994, og geti þau háð henni talsvert í leik og starfi. Þessi óþægindi kunni að valda henni fjárhagslegu tjóni vegna skerts aflahæfis af völdum slyssins. Hér er um læknisfræðilegt mat að ræða, sem hefur ekki verið hnekkt. Eins og málið liggur fyrir, þykja fram komnar nægar líkur til þess, að áfrýjandi muni verða fyrir nokkru atvinnutjóni í skilningi 8. gr. skaðabótalaga vegna varanlegrar örorku, þegar stundir líða fram.

Þegar lágmark miskastigs í 1. málslíð 2. mgr. 8. gr. var fært úr 15% niður í 10% með lögum nr. 42/1996, var jafnframt ákveðið, að örorkubætur vegna 10% miska skyldu vera 120% af bótum fyrir varanlegan miska. Þótt hinu yngra ákvæði verði ekki beitt um tjón áfrýjanda, þykir mega nota þessa viðmiðun, enda hefur stefndi ekki borið bríður á hana í framsetningu kröfugerðar áfrýjanda. Henni hafa þegar verið greiddar 423.050 krónur vegna varanlegs miska, og verða bætur vegna varanlegrar örorku þannig ákveðnar 507.660 krónur.

VI.

Áfrýjandi krefst loks 200.000 króna að álitum vegna annars fjártjóns, er hlotist hafi af umferðarslysinu, sbr. 1. mgr. 1. gr. skaðabótalaga. Er krafan rökstudd með því, að tafir hafi orðið frá námi og kostnaður hlotist af lyfjakaupum, sjúkranuddi og öðru. Engin gögn hafa verið lögð fram til styrktar kröfunni.

Í greinargerð með frumvarpi til skaðabótalaga kemur fram, að með orðunum „annað fjártjón“ sé átt við útgjöld, sem falli á tjónþola strax eða fljótlega eftir, að tjónsatvik bar að höndum, og erfitt

sé að færa sönnur á, til dæmis með því að leggja fram reikninga. Til útskýringar eru nefndar tafir frá námi, en jafnframt sagt, að ákvæði þetta sé einnig sett til þess að veita svigrúm til að ákvarða bætur fyrir tjón, sem ekki teljist til sjúkrakostnaðar í þröngri merkingu þess orðs.

Í gögnum málsins kemur fram, að áfrýjandi hafi eftir slysið misst úr rúma viku í námi við Menntaskólann á Akureyri. Í áverkavottorði Valþórs Stefánssonar heilsugæslulæknis frá 1. desember 1995 segir, að áfrýjandi hafi farið í margvíslega sprautumeðferð og verið í sjúkraþjálfun á Akureyri eftir áramót og fram á vor 1995 og aftur í Reykjavík um sumarið. Þykir nægjanlega fram komið, að áfrýjandi hafi orðið fyrir nokkrum fjárútlátum í tengslum við endurhæfingu sína, en tafir frá námi skipta hér ekki máli. Eru bætur vegna annars fjártjóns áfrýjanda samkvæmt 1. mgr. 1. gr. skaðabótalaga hæfilega ákveðnar 40.000 krónur.

VII.

Eftir þessum úrslitum verður stefndi dæmdur til að greiða áfrýjanda 547.660 krónur með vöxtum, eins og krafist er og nánar greinir í dómsorði. Þá verður stefndi einnig dæmdur til greiðslu málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, en gjafsóknarkostnaður áfrýjanda greiðist úr ríkissjóði.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Vátryggingafélag Íslands hf., greiði áfrýjanda, Elfu Pöll Grétarsdóttur, 547.660 krónur með 2% ársvöxtum frá 1. október 1994 til uppsögudags þessa dóms, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi greiði í ríkissjóð 400.000 krónur vegna málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Allur gjafsóknarkostnaður áfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti greiðist úr ríkissjóði, þar með talin laun talsmanns hennar á báðum dómstigum, Steingríms Þormóðssonar héraðsdómslögmanns, 400.000 krónur.

S é r a t k v æ ð i Garðars Gíslasonar

Svo sem greinir í héraðsdómi, greiddi stefndi áfrýjanda samtals 557.444 krónur í þjáningabætur og fyrir varanlegan miska auk lögmannskostnaðar 21. maí 1996. Í máli þessu krefst áfrýjandi auk þess bóta fyrir varanlega örorku og „annað fjártjón“. Um hið síðastnefnda er fjallað í VI. kafla í atkvæði meiri hluta dómenda, og er ég því samþykkur. Ágreiningur er hins vegar um þá niðurstöðu meiri hluta dómenda í IV. og V. kafla, að áfrýjandi eigi rétt á bótum vegna varanlegrar örorku samkvæmt 8. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 á grundvelli banns við mismunun í jafnræðisreglu 65. gr. stjórnarskrárinnar.

Þegar meta skal, hvort orðið hafi ólögmat mismunun, sem brjóti gegn jafnræðisreglu 65. gr. stjórnarskrár, þarf að meta, hvort farið hafi verið á mismunandi hátt með tvö sambærileg tilvik og ekkert réttlæti þessa mismunun. Reglur skaðabótalaga gera ráð fyrir bótum fyrir varanlega örorku, ef hún veldur fjárhagslegu tjóni. Það er unnt að meta samkvæmt reglum 5. – 7. gr. skaðabótalaga, ef tjónþoli hefur vinnutekjur. Ef tjónþoli hefur hins vegar ekki vinnutekjur, verður að meta bæturnar eftir reglum 8. gr. á grundvelli miskastigs, sem reist er á læknisfræðilegu mati. Munurinn á þeim, sem hafa vinnutekjur, og þeim, sem ekki hafa þær, gerir það þegar að verkum, að tilvikin eru ekki sambærileg, þegar litið er til ákvörðunar bóta. Vegna þessa og með vísan til raka héraðsdóms að öðru leyti tel ég, að staðfesta beri niðurstöðu hans um, að jafnræðisregla hafi ekki verið brotin og að sýkna beri stefnda af kröfum áfrýjanda um bætur fyrir varanlega örorku.

Eftir þessari niðurstöðu verður málskostnaður felldur niður fyrir Hæstarétti, en ég er samþykkur atkvæði meiri hluta dómenda um gjafsóknarkostnað.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 26. maí 1997.

Ár 1997, mánudag 26. maí, var á dómþingi Héraðsdóms Reykjavíkur í málinu nr. E-397/1997: Elfa Þöll Grétarsdóttir gegn Vátryggingafélagi Íslands hf. og Grétari Guðmundssyni, kveðinn upp eftirfarandi dómur.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum málflutningi 1. maí

sl., er höfðað af Elfu Þöll Grétarsdóttur, Hofi, Áshreppi, Húnavatnssýslu, gegn Vátryggingafélagi Íslands hf., Ármúla 3, Reykjavík, og Grétari Guðmundssyni, Melabraut 11, Blönduósi, með stefnu, birtri 24. janúar 1997.

Dómkröfur stefnanda eru aðallega þær, að stefndu verði dæmdir in solidum til að greiða stefnanda 5.766.250 krónur 21. maí 1996 ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. október 1994 til greiðsludags, allt að frádregnum 508.886 krónum.

Til vara er þess krafist, að stefndu verði dæmdir in solidum til að greiða stefnanda 3.197.025 krónur 21. maí 1996 með sama vaxtafæti og í aðalkröfu, allt að frádregnum 508.886 krónum.

Önnur varakrafa er sú, að stefndu verði dæmdir in solidum til að greiða stefnanda 21. maí 1996 1.830.621 krónu með sama vaxtafæti og í aðalkröfu, allt að frádregnum 508.886 krónum.

Þriðja varakrafa er, að stefndu verði dæmdir in solidum til að greiða stefnanda 21. maí 1996 1.247.310 krónur með sama vaxtafæti og í aðalkröfu, allt að frádregnum 508.886 krónum.

Í öllum tilvikum krefst stefnandi þess, að sér verði dæmdur málskostnaður að skaðlausu samkvæmt málskostnaðaryfirliti, eins og málið væri ekki gjafsóknarmál, en stefnandi fékk gjafsókn með bréfi dómsmálaráðherra, dags. 12. september 1996.

Dómkröfur stefndu eru aðallega þær, að þeir verði alsýknaðir af öllum kröfum stefnanda og dæmdur málskostnaður að skaðlausu samkvæmt mati dómsins að viðbættum virðisaukaskatti á málskostnað. Til vara krefjast stefndu þess, að dómkröfur stefnanda í aðalkröfu og varakröfum verði stórlega lækkaðar og málskostnaður verði felldur niður.

Málavextir og ágreiningsefni.

Laugardaginn 1. október 1994 ók stefnandi bifreiðinni R-79911 um Svínvetningabraut skammt austan við Blönduós. Þar missti hún stjórn á bifreiðinni, sem fór út af veginum og valt. Við það slasaðist stefnandi og hlaut tognun í hálsi, hægri öxl, mjóbaki og mjöðmum.

Stefnandi var þá við nám í Menntaskólanum á Akureyri. Hún var rúmliggjandi eina viku eftir slysið og missti þá viku úr skóla og hluta úr annarri. Um veturinn var hún m. a. í sprautumeðferð og sjúkraþjálfun vegna meiðsla sinna. Í áverkavottorði Valþórs Stefánssonar heilsugæslulæknis, dags. 1. desember 1995, kemur fram, að stefnandi hafði verki í háls hrygg, hægri öxl og hægra megin í brjóstakassa. Einnig hafði hún verki í mjóbaki og mjaðmagrind. Hún hafði lagast við sjúkraþjálfun, en í vottorðinu kemur fram, að horfur væru óvissar. Stefnandi hélt áfram námi, og er fyrirhugað,

að hún ljúki stúdentsprófi vorið 1997. Stefnandi er fædd 1. febrúar 1975 og var því 19 ára gömul, er hún varð fyrir umræddu slysi.

Samkvæmt örorkumatí Júlíusar Valssonar, dags. 20. mars 1996, hlaut stefnandi 10% varanlegan miska vegna slyssins. Einnig mat hann varanlega örorku stefnanda 10%.

21. maí 1996 greiddi stefndi Vátryggingafélag Íslands hf. stefnanda 508.886 krónur í þjáningabætur og fyrir varanlegan miska ásamt lögmanns-kostnaði samtals 557.444 krónur samkvæmt 3. og 4. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993. Engar bætur voru greiddar fyrir varanlega örorku. Lögmaður stefnanda tók við greiðslunni með fyrirvara um, að ekki væri um fullnaðar-uppgjör að ræða.

Stefnandi hefur höfðað mál þetta, þar sem hún telur bætur vegna slyssins vangreiddar. Vísar hún til þess, að hún hafi engar örorkubætur fengið, en slíkt brjóti m. a. gegn meginreglum skaðabótalaga nr. 50/1993, meginreglum skaðabótaréttar og þeim grundvallarreglum, sem fram komi í stjórnarskrá og mannréttindasáttmálum, sem Ísland eigi aðild að.

Sýknukrafa stefnda Grétars Guðmundssonar er reist á aðildarskorti, en því er haldið fram af hans hálfu, að hann beri ekki sjálfstæða skaðabóta-ábyrgð á tjóni, sem falli undir ökumannstryggingu 92. gr. umferðarlaga. Verði ekki á það fallist, er sýknukrafa hans studd sömu rökum og sýknu-krafa stefnda Vátryggingafélags Íslands hf., en rökin eru þau, að tjón stefn-anda sé að fullu bætt með greiðslu hins stefnda tryggingafélags til stefnanda 21. maí 1996.

Málsástæður aðila og réttarheimildir, sem þeir miða við.

Stefnandi heldur því fram, að stefndi Vátryggingafélag Íslands hf. beri bótaábyrgð á því tjóni, er hún hafi orðið fyrir sem ökumaður bifreiðarinnar R-79911 1. október 1994, en stefndi Grétar Guðmundsson, eigandi bifreiðar-innar, hafi þá haft ökumannstryggingu samkvæmt 92. gr. umferðarlaga hjá hinu stefnda félagi auk ábyrgðartryggingar.

Kröfur stefnanda í málinu eru að öðru leyti studdar því, að hún hafi í umræddu slysi hlotið varanlega örorku, sem hafi ekki enn fengist bætt. Miðað er við örorkumat Júlíusar Valssonar frá 20. mars 1996 og örorku-tjónsútreikning Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingafræðings frá 23. septem-ber sama ár.

Stefnandi vísar til þess, sem fram kemur í örorkumatinu, en þar segi, að hún hafi „að öllum líkindum við þetta slys hlotið tognun á hálsi svo og efri hluta brjóstbaks auk minni áverka á mjóbaki og spjaldhrygg“. Í örorku-matinu komi einnig fram, að fyrir slysið hafi hún verið hraust og ein-

kennalaus, en eftir það haft þrálát einkenni frá hálsi og höfði svo og neðsta hluta brjóstbaks og að hluta til mjóbaki. Við skoðun komi fram aumar vöðvafestur í hálsi og í baki á milli herðablaða svo og á spjaldhrygg. Þar sem svo langur tími sé liðinn frá slysinu og endurhæfing hafi ekki borið til-ætlaðan árangur nema skammvinnan, megi búast við, að hún muni framvegis hafa talsverð óþægindi, sem rekja megi til umferðarslyssins. Þessi óþægindi geti háð henni talsvert í starfi og leik, sérstaklega við langar setur, bogr og störf, þar sem mikið mæði á hálsi og herðum, og ekki óeðlilegt, að hún hafi óþægindi við störf, þar sem hún þurfi að sitja lengi í sömu stellingum og ef um einhæf störf er að ræða. Þessi óþægindi kunni að valda henni fjárhagslegu tjóni vegna skertrar aflahæfni, sem rekja megi til slyssins. Þá miðar stefnandi við niðurstöður matsins um, að varanlegur miski sé 10% samkvæmt 4. gr. skaðabótalaga og varanleg örorka einnig 10% samkvæmt 5. gr. laganna. Hið stefnda félag geti ekki skotið sér á bak við ákvæði 1. ml. 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga á þann veg, að þar sem miskastig stefnanda sé undir 15%, leiði það til þess, að stefnandi fái engar örorkubætur. Slíkt brjótí m. a. gegn meginreglum skaðabótalaga nr. 50/1993, meginreglum skaðabótaréttar og þeim grundvallarreglum, sem fram komi í stjórnarskrá og mannréttindasáttmálum, sem Ísland sé aðili að. Þetta rökstyður stefnandi þannig:

Stefnandi vísar í fyrsta lagi til þess, að það sé andstætt vilja löggjafans samkvæmt þeim markmiðum, sem átt hafi að ná með setningu skaðabótalaga, að örorkubætur til þeirra, sem að verulegu leyti nýti vinnugetu sína, svo að þeir hafi engar eða takmarkaðar tekjur, verði miklum mun lægri en til annarra eða falli niður eins og í tilfelli stefnanda. Skýrt komi fram í umræðum um frumvarpið, er síðar varð að lögum nr. 50/1993, að bæta eigi hag þessa fólks, hvað varði bætur fyrir varanlega örorku. Þetta komi einnig skýrt fram í athugasemdum við 8. gr. frumvarpsins, en þar séu ýtarlega rakin rök fyrir því, að hækka þurfi bætur til þessa hóps frá því, sem verið hafi. Ákvæði 8. gr. laganna um, að engar örorkubætur verði greiddar, ef miskastig er innan við 15%, sé því andstætt þeim markmiðum, sem að hafi verið stefnt með setningu laganna, verði lagaákvæðið skýrt eftir orðanna hljóðan. Stefnandi telur, að um vangá hljóti að hafa verið að ræða. Á 115. löggjafarþingi, þegar upphaflegt frumvarp hafi verið lagt fram, hafi verið gert ráð fyrir því, að engar örorkubætur yrðu greiddar, ef varanleg örorka væri metin innan við 15%, sbr. 3. mgr. 5. gr. frumvarpsins. Hefðu þá allir tjónþolar verið svipað settir, hvað varði bætur fyrir varanlega örorku, þar sem grundvallarreglan hefði þá verið sú, að minni örorka en 15% hefði ekki fengist bætt. Ákvæðið um, að engar örorkubætur yrðu greiddar, ef ör-

orka væri metin undir 15%, hafi hins vegar verið fellt úr 5. gr. frumvarpsins, þegar það var lagt fram ári síðar, enda hafi þótt ósanngjarnt að svipta með þessum hætti stóran hóp fólks bótarétti sínum. Hins vegar sé ljóst, að láðst hafi að breyta ákvæði 8. gr. frumvarpsins í samræmi við þetta. Vegna mistaka hafi því orðið mikið misræmi milli þeirra tjónþola, sem falli undir 5.-7. gr. skaðabótalaga, og þeirra, sem falli undir 8. gr. laganna, hinum síðarnefndu í óhag. Þetta misræmi fái ekki staðist, enda hafi það verið tilgangur löggjafans, að ákvörðun bóta yrði hagað á þann veg, að bætur til þeirra, sem taldir eru falla undir 1. ml. 2. mgr. 8. gr., yrðu almennt hærri en bætur til annarra.

Í öðru lagi skírskotar stefnandi til þess, að bótaréttur þegna þjóðfélagsins sé verndaður af ákvæðum stjórnarskrár lýðveldisins Íslands og mannréttindasáttmálum, sem Ísland sé aðili að.

Ákvæði stjórnarskrárinnar eigi að tryggja mannhelgi og friðhelgi eignaréttar. Eins og stjórnarskráin sé orðuð, veiti hún borgurum óbeina vernd. Í samræmi við það beri að túlka ákvæði hennar borgurunum í hag, en ekki ríkisvaldinu, þ. m. t. löggjafanum. Stefnandi telur, að löggjafinn hafi brotið gegn stjórnarskránni og þar með farið út fyrir valdsvið sitt, þegar felldur hafi verið niður bótaréttur stefnanda og fjölda annarra þegna landsins. Því fái ekki staðist að beita téðum ákvæðum 8. gr. skaðabótalaga, sem felli niður rétt stefnanda til bóta vegna varanlegrar örorku hennar.

Í mannhelgisvernd stjórnarskrárinnar felist m. a., að þegnar landsins eigi ekki að þola saknæma skerðingu starfsorku sinnar án bóta. Rétturinn til bóta fyrir varanlega örorku hafi þegar verið staðreynd samkvæmt óskráðum reglum skaðabótaréttarins fyrir gildistöku skaðabótalaga. Þeim rétti verði stefnandi ekki svipt með reglu 8. gr. laganna, þannig, að engar bætur greiðist vegna skertrar starfsorku, sé miskastig innan við 15%. Ágreiningslaust hljóti að vera, að í 10% skerðingu starfsorku felist tjón á verðmætum, sem löggjafanum beri að standa vörð um. Þar sem stefnandi hafi sannað, að hún hafi orðið fyrir tjóni á þessum verðmætum, eigi hún rétt á bótum til samræmis við tjónið. Geti 8. gr. skaðabótalaga engu breytt þar um, enda sé ákvæðið andstætt ákvæðum stjórnarskrár um mannhelgi og verndun eignaréttar. Hér sé ekki um að ræða almenna eignaskerðingu, heldur nái hún aðeins til þröngs hóps manna. Með lagaákvæðinu séu þeir, sem það eigi við, sviptir rétti til bóta, en tryggingafélög losni undan skyldu til greiðslu bóta. Því sé beinlínis um eignatilfærslu að ræða, en ekki eignaskerðingu í þágu almannahagsmuna. Engin gild rök hafi verið færð fyrir nauðsyn þessarar eignaskerðingar, miklu fremur verið bent á, að hún væri til komin vegna mistaka. Þá verði ekki séð, að iðgjöld hafi sérstaklega verið lækkuð

vegna þeirra, er hafi misst bótarétt sinn vegna ákvæðisins í 8. gr. laganna. Þeir hagsmunir, sem lagaákvæðið verndi, hafi ekki meira vægi en hagsmunir stefnanda, sem séu þeir, að hún fái fullar bætur vegna skerðingar á aflahæfi, sem hún hafi orðið fyrir við slysið. Lagaákvæðið sé því andstætt 67. gr. stjórnarskrárinnar og hafi því ekki áhrif á rétt stefnanda til fullra bóta.

Þá standist lagaákvæðið ekki ákvæði mannréttindayfirlýsingar Sam-einuðu þjóðanna frá 10. desember 1948, en þar komi fram, að tryggja beri þegnum hvers aðildarlands samtakanna rétt til öryggis gegn örorku. Enn fremur sé það ósamrýmanlegt ákvæðum mannréttindasáttmála Evrópu, að engar örorkubætur séu greiddar, ef miskastig er innan við 15%. Vísar stefnandi í því sambandi sérstaklega til 5. gr. samningsins um mann-helgi, 17. gr., og samningsviðauka nr. 1, sbr. 1. gr. viðaukans um vernd eignarréttinda.

Í þriðja lagi vísar stefnandi til þess, að ákvæði skaðabótalaga um, að engar örorkubætur skuli greiða, sé miskastig innan við 15%, standist ekki meginregluna um jafnræði borgaranna, en reglan verði leidd af þeim ákvæðum stjórnarskrárinnar í heild, að ekki megi mismuna borgurunum á grundvelli stöðu þeirra, kynferðis, trúarbragða o. fl. Þessi regla sé nú í 65. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. breytingu á henni með lögum nr. 97/1995. Með umræddu ákvæði skaðabótalaga sé tiltölulega þröngur hópur sviptur bótarétti. Ætlunin með skaðabótalögum hafi verið að bæta stöðu þeirra, sem hafi að verulegu leyti nýtt vinnugetu sína, svo að þeir hafi engar eða takmarkaðar tekjur haft. Niðurstaðan hafi hins vegar orðið sú, að þessi hópur þurfi nú að þola mikla skerðingu réttinda, þannig, að ákveðinn réttur þeirra sé algerlega felldur niður. Stefnandi telur, að með þessu sé greinilega verið að mismuna fólki á grundvelli aldurs og stöðu. Mismununin komi m. a. fram í því, að tjónþoli fái engar örorkubætur, ef miski hans er innan við 15%, ef hann er í námi í menntaskóla, eins og stefnandi hafi verið, en ef tjónþoli er í iðnskóla, atvinnulaus eða í launalausú leyfi, fái hann fullar bætur. Sú mismunun, sem felist í umræddu ákvæði skaðabótalaga, sé andstæð ákvæðum stjórnarskrár, og því skuli virða lagaákvæðið að vettugi við ákvörðun örorkubóta til stefnanda.

Kröfur stefnanda eru tölulega rökstuddar og sundurliðaðar þannig:

Aðalkrafan er þannig sett fram, að bætur vegna varanlegrar örorku verði grundvallaðar á 8. grein skaðabótalaga, þannig, að 120% reiknist af fullum miskabótum skv. 4. gr., en það sé í samræmi við orðskýringu 8. greinar og umfjöllun í greinargerð með lögum.

Þjáningabætur, 90 dagar	kr.	66.600
Varanlegur miski, 10% af 4.230.500	–	423.050
Annað fjártjón, tafir v/náms, kostn. v/lyfja, sj. nudds og annars	–	200.000
Varanleg örorka $4.230.500 \times 120\%$	–	5.076.600
Samtals	kr.	5.766.250

Fyrsta varakrafa stefnanda er rökstudd svo, að henni verði greiddar bætur samkvæmt fyrri dómvenju á grundvelli örorkutjónsútreiknings Jóns Erlings Þorlákssonar frá 23. 9. sl. á dskj. nr. 14.

a. Miðað við 100% af tekjum iðnaðarmanna:

Varanleg örorka	kr.	3.238.500
Töpuð lífeyrisréttindi	–	194.300
– 15% skerðing vegna eingreiðslu og skattfrelsis	–	–485.775
Miskabætur	–	250.000
Samtals	kr.	3.197.025

b. Miðað við 75% af tekjum iðnaðarmanna:

Varanleg örorka	kr.	2.681.300
Töpuð lífeyrisréttindi	–	160.900
– 15% skerðing vegna eingreiðslu og skattfrelsis	–	–402.195
Miskabætur	–	250.000
Samtals	kr.	2.690.005

Önnur varakrafa er sú, verði ekki orðið við ofangreindum kröfum, að bætur séu ákvarðaðar á þessa leið:

Þjáningabætur	kr.	66.600
Annað fjártjón	–	250.000
Varanlegur miski	–	423.050
Varanleg örorka, $1.454.628 \text{ kr.} \times 7,5 \times 10\%$	–	1.090.971
Samtals	kr.	1.830.621

Varanleg örorka er reiknuð þannig, að tekið er mið af launum stefnanda fyrir slys, sbr. dskj. nr. 15, en laun hennar í júní, júlí, ágúst og sept. 1994 hafi verið 484.877 eða 121.219 kr. mánuði og þá á ársgrundvelli 1.454.628 kr., en stefnandi hafi unnið þessa mánuði sem gangastúlka í Héraðshælinu á Blönduósi og auk þess starfað við ræstingar hjá sýslumanninum á Blönduósi í júlí til ágúst 1994 og um helgar á Hótel Blönduósi.

Ef reiknað væri út frá 75% af meðaltekjum iðnaðarmanna, sem hafi verið 1.310.400 kr. ($1.747.200 \times 7,5$), yrði varanleg örorka, sem ákveðin væri

samkvæmt 2. mgr. 7. gr. skaðabótalaga, þannig: $1.310.400 \times 7,5 \times 10\% = 982.800$ kr. Samkvæmt því yrði 2. varakrafa 1.722.450 kr.

Þriðja varakrafa er sú, að bætur séu ákvarðaðar á grundvelli 8. greinar skaðabótalaga á þessa leið:

Þjáningabætur	kr.	66.600
Annað fjártjón	–	250.000
Varanlegur miski	–	423.050
Varanleg örorka, $423.050 \text{ kr.} \times 120\%$	–	507.660
Samtals	kr.	1.247.310

Um aðalkröfu er af hálfu stefnanda vísað til málsástæðna, sem komið hafa fram hér að framan, og til greinargerðarinnar með 8. gr. skaðabótalaga, en þar sé gert ráð fyrir, að bætur ákvarðaðar á grundvelli 8. gr. séu hærri en til þeirra, sem afli launatekna, m. a. vegna þess, að þessir aðilar standi utan annarra bótakerfa, svo sem lífeyrissjóða, og einnig oftast samningsbundinna trygginga (summutrygginga).

Um 1. varakröfu er vísað til þess, að 1. ml. 2. mgr. 8. gr. brjóti í bága við 67. grein stjórnarskrár (sbr. nú 72. grein) og geti ekki haft áhrif á rétt stefnanda til fullra bóta. 1. varakrafa tilgreini þær bætur, sem stefnandi hefði hlotið skv. þeirri dómvæningu, er gilt hafi fyrir 1. júlí 1993, er skaðabótalögin tóku gildi, en skv. ofangreindu hafi téð ákvæði 8. greinar skaðabótalaga ekki afnumið þann rétt, sem stefnandi naut skv. téðri dómvæningu. Hér verði einnig að hafa í huga athugasemdir Gunnlaugs Claessen hæstaréttardómara og Gests Jónssonar hrl. um þann margfeldisstuðul, sem tilgreindur er í 7. gr. skaðabótalaga, á þá leið, að eðlilegt væri að hækka hann úr 7,5 upp í 10, væri miðað við fyrri dómvæningu.

Um 2. og 3. varakröfu er vísað til ofangreindra málsástæðna, en þó sérstaklega til síðasta liðar þeirra, og er bent á, að tjón stefnanda verði að ákvarða með þessum hætti, til að jafnræði verði með stefnanda og öðrum bótaþegum skv. hinum nýju skaðabótalögum. Miðað við, að stefnandi hyggi nú á háskólanám, væri e. t. v. eðlilegast að miða tjón hennar við meðaltekjur háskólamenntaðra ríkisstarfsmanna. Hvað varðar kröfu um annað fjártjón, er vísað til greinargerðar með 1. gr. skaðabótalaga á þá leið, að hér væri átt við fjártjón, sem erfitt væri að sanna, tjón, sem meðal annars varðaði breytingu á stöðu og höfum námsfólks og bæri að meta að álitum.

Stefnandi vísar til stjórnarskrár lýðveldisins Íslands og þeirra mannréttindasáttmála, sem Ísland sé aðili að. Einnig er vísað til venjuhelgaðrar reglu um rétt til bóta vegna skertrar starfsorku (aflahæfis) og í því sambandi

einnig til réttarvitundar almennings og eðlis máls. Þá er vísað til grunnraka 1. gr. laga nr. 50/1993, til grunnraka laganna í heild sinni og til þeirra jafnræðisreglna, sem fram komi í greinargerð með 7. og 8. gr. laganna.

Í málatilbúnaði stefndu kemur fram, að bifreiðin, sem stefnandi ók, er hún varð fyrir umræddu slysi, hafi verið tryggt lögboðinni ábyrgðartryggingu og slysatryggingu ökumanns samkvæmt 92. gr. umferðarlaga hjá hinu stefnda tryggingafélagi.

Af hálfu stefnda Grétars er gerð krafa um sýknu á grundvelli aðildarskorts, þar sem hann sem skráður eigandi ökutækisins beri ekki sjálfstæða skaðabótaábyrgð á tjóni, sem falli undir ökumannstryggingu samkvæmt 92. gr. umferðarlaga. Hann hafi fullnægt lagaskyldu sinni með því að kaupa ökumannstrygginguna, og verði því engar kröfur gerðar á sig vegna tryggingarinnar. Í framangreindri lagagrein felist ekki hlutlæg ábyrgðarregla, sem leggi bótaábyrgð á skráðan eiganda ökutækis á því tjóni, sem ökumaður verði fyrir. Ökumannstryggingin samkvæmt greininni stofni til réttar ökumanns bifreiðarinnar til greiðslu skaðabóta úr hendi vátryggingafélags bifreiðarinnar. Með lagagreininni hafi verið stofnað til tryggingaverndar fyrir ökumann, sem verði fyrir slysi við akstur, þar sem eigandi bifreiðarinnar bæri ekki hlutlæga ábyrgð á tjóni ökumanns.

Að öðru leyti er krafa um sýknu reist á því, að með greiðslu skaðabóta samkvæmt 8. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 21. maí 1996 hafi stefnanda verið staðin skil að fullu á lögboðnum bótum. Frekari greiðslur skaða- og miska-bóta komi því ekki til greina.

Í 8. gr. laganna segir, að bætur til þeirra, sem nýti starfsgetu sína þannig, að ekki sé um vinnutekjur að ræða, skuli ákveða á grundvelli miskastigs samkvæmt 4. gr. laganna. Í greinargerð með lögunum segir, að reglunni skuli beitt um ungt námsfólk, þótt það afli tekna í vinnu með námi og án tillits til tekna af þess konar vinnu, svo framarlega sem nemandinn stundi í reynd nám með eðlilegum hætti. Í 2.-4. mgr. 8. gr. sé að finna tæmandi reglur um fjárhæð bóta fyrir varanlega örorku þeirra tjónþola, sem 8. gr. taki til. Fjárhæð bótanna fari eftir miskastiginu og reiknist eftir tilteknum hlutfallstölum. Uppgjör stefnda við stefnanda hafi farið fram samkvæmt þessum reglum.

Samkvæmt 1. mgr. 4. gr. skaðabótalaga séu bætur fyrir varanlegan miska reiknaðar sem hlutfall af algerum miska. Á uppgjorsdegi hafi hann numið 4.230.500 krónum, og geti því bætur fyrir 10% miska ekki numið hærri fjárhæð en 423.050 krónum.

Kröfum stefnanda um 5.076.660 krónur vegna varanlegrar örorku er harðlega mótmælt af hálfu stefndu sem röngum og ólögmatum. Samkvæmt

skýru orðalagi 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga greiðist engar örorkubætur, ef miskastig er lægra en 15%. Engin lagastoð sé fyrir 120% reikningsstuðli, sem stefnandi noti í kröfugerð sinni.

Pá hafna stefndu kröfum stefnanda um þjáningabætur, þar sem henni hafi þegar verið greitt fyrir þá 90 daga, sem hún hafi talist veik án þess að vera rúmliggjandi. Þessi fjárhæð hafi numið 66.600 krónum samkvæmt tjónskvittun á dskj. nr. 11. Með þessari fjárhæð hafi þjáningabætur verið greiddar að því marki, sem kveðið sé á um í 3. málslíð 1. mgr. 3. gr., sbr. 15. gr. skaðabótalaga.

Kröfu stefnanda um greiðslu 200.000 kr. vegna svokallaðs annars fjártjóns er mótmælt sem ósannaðri. Engin gögn liggja fyrir um þennan kostnað, og krafan hafi ekki verið studd neinum gögnum eða rökum. Stefnanda hafi þegar verið greiddur sá kostnaður, sem til hafi fallið við öflun örorkumats.

Samkvæmt þessu sé augljóst, að hið stefnda tryggingafélag hafi greitt stefnanda allt það tjón, sem hún hafi orðið fyrir af völdum slyssins 1. október 1994, í samræmi við ákvæði tilvitnaðra skaðabótalaga, og geti stefnandi því ekki átt tilkall til frekari bóta. Við munnlegan málflutning var því sérstaklega mótmælt, að 1. ml. 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga væri í andstöðu við vilja löggjafans og að lagaákvæðið bryti í bága við stjórnarskrá eða alþjóðlega sáttmála. Einnig var því mótmælt, að með lagaákvæðinu væri brotið gegn jafnræðisreglu.

Verði ekki fallist á aðalkröfu stefndu um sýknu, er varakrafa þeirra á því reist, að kröfugerð stefnanda beri að lækka verulega, þar sem bæði aðal- og varakröfur hennar séu allt of háar, órókstuddar og eigi sér ekki lagastoð. Varakrafa stefnanda virtist studd 5.–7. gr. skaðabótalaga og hinum ólögfestu meginreglum skaðabótaréttar, sem gilt hafi um líkamstjón fyrir setningu skaðabótalaga nr. 50/1993. Stefndu mótmæla því, að bætur fyrir varanlega örorku verði ákveðnar samkvæmt síðastgreindum lagareglum, enda sé skýrt, að bætur eigi að ákvarða í samræmi við 1. og 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga. Ekki væru lagaskilyrði fyrir ákvörðun bóta á öðrum grunni. Í greinargerð með 8. gr. laganna sé tekið afdráttarlaust á því, að um bætur til námsfólks fari samkvæmt þeirri lagagrein, en ekki eftir 2. mgr. 7. gr. Því skorti þá varakröfu stefnanda algerlega lagastoð, að bætur skuli ákvarða á grundvelli 2. mgr. 7. gr. skaðabótalaga.

Pá er því sjónarmiði stefnanda andmælt, að 67. gr. stjórnarskrárinnar veiti henni rétt til bóta samkvæmt réttarreglum, sem hafi gilt fyrir gildistöku skaðabótalaga, ef bætur þannig ákveðnar hefðu reynst hærri en samkvæmt núgildandi reglum. Ekki verði séð, að eldri bótareglum verði jafnað til stjórnarskrárvarinna eignarréttinda. Ekki verði heldur séð, að mannrétt-

indasáttmáli Evrópu eða mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna breyti nokkru um ákvörðun skaðabóta og komi því ekki til álita við ákvörðun bótaréttar stefnanda. Stöðlun skaðabóta feli ekki í sér á nokkurn hátt mismunun á milli einstakra tjónþola, heldur sé stöðlun bóta miklu fremur ætlað að tryggja jafnræði á milli einstaklinga og tryggja þeim bótarétt.

Kröfu stefnanda um dráttarvexti frá slysdegi er mótmælt af hálfu stefndu sem ólögmætri. Samkvæmt 16. gr. skaðabótalaga beri bætur 2% ársvexti frá slysdegi til greiðsludags. Dráttarvextir komi því ekki til álita fyrr en í fyrsta lagi frá og með dómsuppsögudegi.

Krafa stefndu um málskostnað að teknu tilliti til virðisaukaskatts er reist á 1. og 3. mgr. 129. gr. og 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, en krafan um tillit til virðisaukaskatts á lögum nr. 50/1988.

Niðurstöður.

Eins og fram hefur komið hér að framan, er bótakrafa stefnanda í máli þessu sótt á grundvelli slysatryggingar ökumanns samkvæmt 92. gr. umferðarlaga nr. 50/1988, en stefnandi var tryggð sem ökumaður bifreiðarinnar R-79911 samkvæmt þeirri lagagrein hjá stefnda Vátryggingafélagi Íslands hf., þegar hún varð fyrir umræddu slysi 21. maí 1994. Bætur á grundvelli lagaákvæðisins verða því sóttar á hendur hinu stefnda tryggingafélagi, en ekki á hendur stefnda Grétari Guðmundssyni. Leiða þær varnir stefnda Grétars þegar til þess, að sýkna ber hann af kröfum stefnanda í málinu samkvæmt 2. mgr. 16. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991.

Þá hefur einnig komið fram, að hið stefnda tryggingafélag greiddi stefnanda þjáningabætur og bætur fyrir varanlegan miska vegna slyssins. Bætur þessar eru reiknaðar samkvæmt 3. og 4. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993, og er ekki ágreiningur um fjárhæðir þeirra. Verður því aðeins leyst úr þeim ágreiningi hér, hvort stefnandi eigi rétt á bótum vegna varanlegrar örorku, sem hún telur sig hafa hlotið í umræddu slysi, samkvæmt reglum, sem hún vísar til í málalíbúnaði sínum.

Samkvæmt 1. málslíð 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga eru engar bætur greiddar fyrir varanlega örorku, ef miskastig er minna en 15%, nú 10%, sbr. 2. gr. laga nr. 42/1996. Stefnandi vísar til þess, að orðalagið megi ekki túlka samkvæmt orðanna hljóðan, enda sé það í fyrsta lagi ekki í samræmi við vilja löggjafans, í öðru lagi sé það andstætt stjórnarskrá og mannréttindasáttmálum, sem Ísland sé aðili að, og í þriðja lagi brjóti það gegn jafnræðisreglu, sem þá var ólögfest, en er nú í 65. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. 3. gr. laga nr. 97/1995.

Fram kemur í athugasemdum með frumvarpi til skaðabótalaga, að eitt af meginmarkmiðum frumvarpsins sé að endurbæta reglur um ákvörðun bóta fyrir tjón á mönnum. Er það m. a. stutt þeim rökum, að verulegrar óvissu og ósamræmis hafi gætt í mörgum atridum um ákvörðun bótafjárhæðar fyrir líkamstjón. Í ýmsum tilvikum séu bætur óeðlilega lágar, en í öðrum of háar. Reynt hafi verið að gera reglur frumvarpsins þannig úr garði, að tjónþoli fái almennt fullar bætur fyrir raunverulegt fjártjón, sem hljótist af völdum líkamsmeiðsla. Jafnframt væri stefnt að því með reglunum, að menn öðluðust ekki rétt til bóta fyrir fjártjón, nema slíkt tjón í raun orðið og fyrir liggi raunhæft mat um fjártjón síðar. Þá kemur einnig fram í athugasemdunum, að læknisfræðileg örorka hafi í fjölmörgum tilvikum ekki eins mikil áhrif á vinnutekjur tjónþola og ætla mætti eftir metnu örorkustigi. Rannsóknir á Norðurlöndum og víðar sýni, að mikill meiri hluti tjónþola með litla læknisfræðilega örorku, t. d. 15% eða minni, nái fullum vinnutekjum eftir slys. Megintilgangur þess að lögfesta reglur um fjárhagslegt mat í stað læknisfræðilegs sé sá, að með því megi almennt fá raunhæfari grundvöll til að miða varanlegt tekjutap við. Í þessu sambandi er einnig rétt að líta til þess, að í umræðum á Alþingi vorið 1996 um frumvarp til breytinga á skaðabótalögum, sem varð að lögum nr. 42/1996, kom fram vegna gagnrýni, sem skaðabótalögin höfðu þá sætt, að enn væri ekki að fullu kannað, hvaða breytingar væru nauðsynlegar á lögnum, til að þau næðu því markmiði að bæta tjón, án þess að það væri ofbætt. Samkvæmt 3. gr. laga nr. 42/1996 er dómsmálaráðherra skylt að skipa nefnd til að vinna að heildarendurskoðun skaðabótalaga, og skal hann leggja fyrir Alþingi frumvarp til breytinga á lögnum eigi síðar en í október 1997. Af þessu verður engan veginn ráðið, að það orðalag 1. ml. 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga, að engar örorkubætur skuli greiða, þegar miskastig er minna en 15%, hafi verið andstætt vilja löggjafans og að það beri því að túlka á annan veg en það hljóðar. Þegar litið er til þess, sem hér að framan segir, verður lagaákvæðið fremur túlkað á þann veg, að ekki sé gert ráð fyrir, að viðkomandi verði fyrir fjárhagslegu tjóni, þegar miskastig er undir 15%. Af 1. mgr. 5. gr. skaðabótalaga leiðir, að varanleg örorka verður ekki bætt, ef hún veldur ekki fjárhagslegu tjóni.

Réttur stefnanda til bóta samkvæmt reglum, sem áður giltu um ákvörðun skaðabóta vegna líkamstjóns, þ. e. a. s. fyrir gildistöku skaðabótalaganna, verður ekki talinn til þeirra eignarréttinda, sem njóta verndar samkvæmt 72. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. 10. gr. laga nr. 97/1995, áður 67. gr. stjórnarskrár. Í því sambandi verður eignarréttarhugtakið ekki skilgreint þannig, að stjórnarskrárákvæðið komi í veg fyrir, að lögfestar verði reglur um ákvörðun skaðabóta, sem hafi sama markmið og eldri reglur höfðu, sem reistar

voru á dómvenju, en þessar reglur hafa í báðum tilvikum m. a. haft það markmið að tryggja fólki bætur fyrir fjárhagslegt tjón, sem það verður fyrir vegna líkamsmeiðsla. Breytir engu í því sambandi, þótt bætur kunni í einhverjum tilvikum að verða lægri samkvæmt hinum lögfestu reglum en eftir eldri reglum, enda má segja, að hinar eldri reglur hafi verið ófullkomnar og ekki í öllum tilvikum náð framangreindu markmiði, eins og bent er á í athugasemdum með frumvarpi til skaðabótalaga. Með vísan til þess, sem áður er komið fram um túlkun á 1. ml. 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga, verður ekki heldur litið svo á, að með því lagaákvæði hafi réttur manna til bóta augljóslega verið skertur, hafi þeir á annað borð orðið fyrir fjárhagslegu tjóni. Verður því ekki talið, að reglan, sem fram kemur í umræddu lagaákvæði, brjóti að þessu leyti í bága við ákvæði stjórnarskrárinnar, ákvæði mannréttindasáttmála, sem Ísland er aðili að, eða mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna.

Við úrlausn þess, hvort það ákvæði 2. mgr. 8. gr. skaðabótalaga, að engar örorkubætur skuli greiða, þegar miskastig er minna en 15%, brjóti gegn almenntri jafnræðisreglu, verður að líta til eftirtalinna atriða:

Rökin fyrir þeirri reglu, að ekki skuli greiða örorkubætur, þegar miskastig er minna en 15%, nú 10% samkvæmt 2. mgr. laga nr. 42/1996, eru þau, að talið hefur verið, að almennt leiði lítil læknisfræðileg örorka ekki til fjártjóns, þar sem aflahæfi muni í þeim tilvikum yfirleitt ekki skerðast. Sömu rök voru fyrir samsvarandi reglu í upphaflegu frumvarpi, þar sem gert var ráð fyrir, að örorkubætur samkvæmt 5. gr. laganna yrðu ekki greiddar, ef örorka væri minni en 15%, sbr. 2. ml. 3. mgr. 5. gr. frumvarps til skaðabótalaga, sem lagt var fyrir 115. löggjafarþing. Það ákvæði hafði þó verið felld brott, þegar frumvarpið var lagt fram að nýju á næsta löggjafarþingi og varð að lögum. Það tákna þó ekki, að þeir, sem falla undir lagagreinina, fái í öllum tilvikum örorkubætur. Ef örorka er ekki talin hafa áhrif á getu manns til að afla tekna, verður varanleg örorka hans væntanlega metin 0%. Þetta kemur skýrt fram í athugasemdum með lagafrumvarpinu, en þar segir, að samkvæmt lagaákvæðinu eigi maður, sem hlotið hefur varanleg líkamsspjöll, ekki rétt á neinum örorkubótum, ef sýnt þyki, að þau dragi ekki úr getu hans til að afla sér tekna með vinnu. Enn fremur segir í athugasemdum með 5. gr. laganna, að það ráði úrslitum við ákvörðun bóta fyrir varanlega örorku samkvæmt þeirri grein, hvort tjónþoli tapi tekjum til frambúðar.

Samkvæmt 1. mgr. 8. gr. skaðabótalaga ber að ákveða stefnanda bætur fyrir varanlega örorku á grundvelli miskastigs samkvæmt 4. gr. laganna, en stefnandi stundaði nám og hafði því takmarkaðar eða engar vinnutekjur,

þegar hún varð fyrir umræddu slysi. Í mati Júlíusar Valssonar læknis, sem bótakrafa stefnanda vegna varanlegrar örorku er reist á, kemur fram, að hann hefur metið varanlega örorku stefnanda 10% vegna slyssins samkvæmt 5. gr. laganna. Í lagagreinininni segir, að er tjón vegna örorku sé metið, skuli líta til þeirra kosta, sem tjónþoli eigi til að afla sér tekna með vinnu, sem sanngjarnt sé að ætlast til, að hann starfi við. Um það atriði segir í athugasemdum með lagafrumvarpinu, að það verði gert með því að afla upplýsinga hverju sinni um atvinnu tjónþola og tekjur hans fyrir og eftir tjónsatvik. Í matsgerðinni kemur ekki fram, að til þessa hafi verið litið við matið, enda á það ekki við í tilviki stefnanda samkvæmt 1. mgr. 8. gr. laganna. Af matsgerðinni verður ekki heldur ráðið, hvernig meiðsl hennar muni skerða getu hennar til að afla vinnutekna framvegis, að öðru leyti en því, að þar segir, að óþægindi, sem hún hafi, kunni að valda henni fjárhagslegu tjóni vegna skerts aflahæfis. Með matsgerðinni hefur því ekki verið sýnt fram á, að stefnandi verði fyrir fjárhagslegu tjóni vegna slyssins, og ekki verður það heldur ráðið af öðrum gögnum málsins. Hér gilda því sömu sjónarmið og við eiga um ákvörðun bóta samkvæmt 5. gr. laganna, en þau eru, eins og áður segir, að ekki verði að ræða um bætur fyrir varanlega örorku, nema tjónþoli tapi tekjum til frambúðar. Verður því ekki fallist á, að jafnræðisregla sé brotin að þessu leyti.

Samkvæmt framansögðu verður að telja, að stefnandi hafi fengið fullar bætur vegna slyssins, sem hún varð fyrir 1. október 1994. Ber því að sýkna stefnda Vátryggingafélag Íslands hf. af kröfum stefnanda í málinu.

Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Gjafsóknarkostnaður stefnanda greiðist úr ríkissjóði, þ. m. t. þóknun talsmanns hennar, Steingríms Þormóðssonar hdl., sem þykir hæfilega ákveðinn 140.000 krónur, og er þá ekki tekið tillit til virðisaukaskatts.

Dóm þennan kvað upp Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari.

D ó m s o r ð :

Stefndu, Grétar Guðmundsson og Vátryggingafélag Íslands hf., skulu sýknir vera af kröfum stefnanda í málinu.

Málskostnaður fellur niður.

Gjafsóknarkostnaður stefnanda greiðist úr ríkissjóði, þ. m. t. þóknun talsmanns hennar, Steingríms Þormóðssonar hdl., 140.000 krónur, án virðisaukaskatts.